

**Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20.051.094
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору медичних наук,
професору Остапяку Зіновію Миколайовичу
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)**

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора медичних наук,
професора кафедри фізичної терапії, ерготерапії,
директора Навчально-наукового інституту охорони здоров'я Національного
університету водного господарства та природокористування

Григуса Ігоря Михайловича

на дисертацію **Заславського Петра Степановича**
«Фізична терапія у відновленні функції верхньої кінцівки
військовослужбовців з наслідками поліструктурних вогнепальних
переломів кісток передпліччя», подану на здобуття
ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я
за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Актуальність теми роботи

Відновлення структурної цілісності кістки та м'яких тканин, необхідні для повноцінного функціонування кінцівки після їх уповільненої консолідації, хибних суглобів та дефектів довжини є актуальною проблемою сучасної військової травматології та ортопедії, фундаментальних медико-біологічних дисциплін хірургічного профілю, мультидисциплінарного реабілітаційного менеджменту.

Характеристики сучасної зброї визначають специфіку та поліморфізм ушкоджень в умовах бойових дій, в тому числі периферичних нервів, судин, зв'язок та сухожилків тощо, обумовлює як значну тяжкість перебігу, так і не завжди успішний результат лікування та реабілітації даної категорії пацієнтів. Це зумовлено тим, що, в момент поранення пряма механічна дія снаряда разом із ударною хвилею негативно впливає на тверді та м'які тканини, запускаючи каскад чисельних ішемічних, некротичних, інфекційних процесів тощо.

Порушення кісткової регенерації та, як наслідок, незрощення переломів кісток внаслідок цього становлять до 30% у загальній структурі травматичної хвороби навіть у цивільний час. Постійна модифікація сучасних засобів ведення бойових дій з метою підвищення їх травмуючої здатності та фоні війни в Україні спричинили підвищення частоти пошкоджень довгих кісток кінцівок поліструктурного характеру, які характеризуються різким зниженням регенеративних можливостей кісток та м'яких тканин.

При вогнепальних пораненнях превалюють поліструктурні травми, для яких, як правило, характерні ушкодження нервових стовбурів, судин, м'яких

тканин і кісток. За даними літератури, при вогнепальних пораненнях кінцівок у майже чверті випадків страждають периферичні нерви, травма яких значною мірою визначає тяжкість поранення, зумовлюючи трофічні, чутливі та моторні порушення.

Відповідно, реабілітація поліструктурних вогнепальних переломів кісток кінцівок вимагає комплексного та мультидисциплінарного підходу, особливо якщо військовослужбовці після них будуть повертатись до виконання військових обов'язків.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; є фрагментом дослідження «Покращення функціонального стану, якості життя та корекція патологічних станів різного походження засобами терапії та реабілітації», № державної реєстрації 0123U01534.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність.

Дисертаційна робота Заславського Петра Степановича є ґрунтовним науковим дослідженням, у якому основні отримані та висвітлені наукові положення, висновки повністю відповідають меті та завданням дослідження, а також базуються на адекватній методам дослідження статистичній обробці отриманих даних, що підтверджує отримані результати.

У дисертаційній роботі були використані адекватні меті та завданням методи дослідження, які характеризували функціонування пораненої верхньої кінцівки та пов'язані з цим зміни якості життя та загального функціонування. Отримані результати базуються на достатньому фактичному матеріалі, що гарантує належну достовірність та обґрунтованість основних наукових положень роботи та сформульованих у ній висновків.

Дослідження, що проводилися для отримання даних, забезпечувалися достатньою кількістю залучених до дослідження поранених військовослужбовців, отриманих числових даних та їх коректною статистичною обробкою, валідних для науковців, що займаються дослідженням в галузі травматолого-ортопедичної реабілітації, що засвідчує надійність отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів.

У роботі представлено теоретичне обґрунтування та наведені результати практичного впровадження розробленої комплексної програми фізичної терапії військовослужбовців з наслідками поліструктурного вогнепального перелому кісток передпліччя, спрямованої на покращення їх функціональних можливостей та полегшення виконання ними активностей повсякденного життя та рухів, пов'язаних з потенційними військовими завданнями. Вперше науково обґрунтовано та розроблено програму фізичної терапії поранених з

поліструктурними вогнепальними переломами кісток передпліччя, визначальними особливостями якої є виконання терапевтичних вправ із використанням еластичних тренажерів Thera-Band, гіроскопічного тренажера, функціонального тренування, MAPS THERAPY, масажу, постізометричної релаксації, кінезіологічного тейпування, ортезування, об'єднаних принципами кистьової терапії, що відрізняє її від загальноприйнятих програм реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії. Вперше отримано дані про особливості перебігу поліструктурних вогнепальних переломів кісток передпліччя у поранених військовослужбовців з позицій особливостей реабілітаційного втручання. Вперше комплексна програма фізичної терапії поранених військовослужбовців з поліструктурними вогнепальними переломами кісток передпліччя, побудована відповідно до Міжнародної класифікації функціонування, інвалідності та здоров'я, з урахуванням коротко- та довготермінових цілей реабілітації, кінцевою метою якої є участь у специфічній життєвій ситуації – повернення до військової служби.

Повнота викладу одержаних результатів

За структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, встановленим МОН України. Повний обсяг дисертації складає 163 сторінки, список використаних джерел налічує 167 найменувань. Робота ілюстрована 18 таблицями, 28 рисунками, 6 додатками. Результати, які наведені у дисертаційній роботі, є новими і оригінальними та не містять запозичень з наукових робіт інших авторів.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації

Результати дослідження опубліковані автором у 9 наукових публікаціях, серед яких: 3 наукові статті у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України, 1 – у виданні, яке індексується базою Scopus, 5 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських конференціях, на більшості з яких дисертант доповідав особисто. Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія. Наведені публікації відображають основний зміст дисертації та отримані автором наукові результати.

Всі частини дисертаційної роботи Заславського П.С. логічно пов'язані між собою та відповідають темі дослідження. План дисертації є послідовним, а виклад матеріалу організований системно. Висновки, які були зроблені, мають належне наукове та практичне обґрунтування.

Анотація є коротким описом дисертаційної роботи, що дає загальне уявлення про зміст і результати дослідження. У ній міститься інформація про мету, методологію, результати та висновки дослідження.

У вступі сформульовано актуальність теми дослідження, наукове завдання, зв'язок дослідження з науковими планами та темами (фрагмент

науково-дослідної роботи «Покращення функціонального стану, якості життя та корекція патологічних станів різного походження засобами терапії та реабілітації», № державної реєстрації 0123U01534 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника), мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, визначено наукову новизну та практичну значущість роботи, особистий внесок здобувача, представлені результати публікацій дослідження.

Розділ 1 «Травмогенез та клінічний перебіг вогнепальної травми як основа програми реабілітації». У цьому розділі проводиться аналіз морфологічних основ балістичної травми як проблеми охорони здоров'я. З літературних джерел визначаються фізіологічні особливості загоєння вогнепальної рани. Аналіз принципів лікування та реабілітації хворих з вогнепальними ранами дозволяє характеризувати їх проблемні невисвітлені моменти.

Розділ 2 «Методи та організація дослідження». У даному розділі дисертаційного дослідження описані методики обстеження військовослужбовців з наслідками поліструктурного вогнепального перелому кісток передпліччя, наведено принципи формування груп пацієнтів, їх розподіл за системою АО-ASIF, критерії включення та виключення, етапи та загальний дизайн дослідження.

Розділ 3 «Клініко-функціональні параметри верхньої кінцівки військовослужбовців з наслідками поліструктурних вогнепальних переломів кісток передпліччя» містить інформацію щодо результатів розпитування, визначення параметрів функціональної здатності кінцівки, оцінювання параметрів активності та участі, зокрема – якості життя. Висвітлено, що наслідки травми негативно впливають на стан здоров'я поранених військовослужбовців, спричиняючи зміни, що відображаються в обраних клінічних характеристиках всіх доменів Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я.

Розділ 4 «Теоретико-методичне обґрунтування програми фізичної терапії військовослужбовців з наслідками поліструктурного вогнепального перелому кісток передпліччя» містить докладну інформацію щодо принципів створення програми фізичної терапії, її змісту, плану, поєднання методів реабілітації, їх теоретичне обґрунтування. Описано методичні підходи до створення програм, особливості застосованих методів – терапевтичних вправ, функціонального тренування, MAPS THERAPY, масаж верхньої кінцівки, постізометрична релаксація, кінезіологічне тейпування, ортезування. Представлено дозування застосованих методів. Поєднання представлених засобів фізичної терапії забезпечувало вплив на показники всіх доменів МКФ. Розділ ілюстрований авторськими фотографіями та схемами-алгоритмами процесу фізичної терапії.

Розділ 5 «Динаміка клініко-функціональних параметрів верхньої кінцівки військовослужбовців з наслідками поліструктурних вогнепальних переломів кісток передпліччя» присвячений опису результатів впровадження програми фізичної терапії. Висвітлено, що висока її ефективність

характеризується покращенням результатів структурного та функціонального стану травмованої кінцівки, суб'єктивного стану, покращення якості життя. Крім поліпшення рухових функцій, позитивний ефект програми проявився у зміні психологічного стану – зменшення ступеня психоемоційного пригнічення.

У висновках наведені узагальнюючі підсумки роботи.

Додатки містять опис застосованих шкал та опитувальників, акти впровадження.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності.

Аналіз тексту дисертації, а також публікацій автора за темою дисертації свідчить про відсутність ознак порушення автором вимог академічної доброчесності. В дисертаційній роботі і публікаціях автора наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень та інших відомостей, дотримано вимоги норм законодавства про авторське право, а також надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерел інформації. В дисертаційній роботі Заславського П.С. не виявлено ознак академічного плагіату (що підтверджено відповідною довідкою університету).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

В цілому позитивно оцінюючи рецензовану працю та підтримуючи більшість висновків до дисертації та положень, які мають ознаки наукової новизни та виносяться на захист, звертаємо увагу на окремі положення, які, на наш погляд, потребують додаткової аргументації або спеціальних пояснень під час публічного захисту дисертації.

- У 4 розділі доцільним було б деталізувати протипоказання та обмеження до застосування активних засобів фізичної терапії, що зумовлені, зокрема, раннім постімобілізаційним періодом, а також такі, що могли б спричинити перевантаження кінцівки;
- Психоемоційний статус поранених доцільно описувати не тільки з позицій класичного визначення станів тривоги та депресії, але й стану, який у них може бути діагностований з дуже високою ймовірністю – посттравматичного стресового розладу, який впливає на ефективність реабілітаційних втручань та подальшу активність поранених. як цивільних або військових осіб;
- Для конкретизації та можливого формування певних напрямків функціонального тренування тощо у другому розділі логічно було б вказати військові спеціалізації поранених, які зумовлюють коротко- та довготривалі цілі реабілітації;
- Зважаючи на те, що м'язи передпліччя забезпечують рухи пальців, доцільним було б деталізувати функції дрібної моторики пальців кисті;
- Враховуючи актуальність проблеми, велику кількість поранених з такою проблемою, доцільним було б проаналізувати розроблену

програму з точки зору відтворюваності в інших реабілітаційних закладах – в рамках виконання Програми медичних гарантів та пакетів надання реабілітаційних послуг.

Наведені зауваження стосуються дискусійних або таких, що потребують уточнення, питань та не применшують у цілому високої позитивної оцінки дисертаційного дослідження та науковий рівень отриманих результатів у цій роботі, яка по своєму науковому рівню, актуальності виконаних досліджень, практичному значенню, об'єму та оформленню є завершеною працею, а отримані в ній результати є новими та науково обґрунтованими.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Заславського Петра Степановича «Фізична терапія у відновленні функції верхньої кінцівки військовослужбовців з наслідками поліструктурних вогнепальних переломів кісток передпліччя» за актуальністю теми, обсягом виконаних досліджень, науковою і практичною цінністю отриманих результатів і висновків, формою викладу є оригінальним авторським дослідженням, що відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 21 березня 2022 р. № 341)).

Подана дисертаційна робота є завершеною працею, в якій отримано нові обґрунтовані результати, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а її автор, Заславський Петро Степанович. заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 227 – Фізична терапія, ерготерапія.

Офіційний опонент:

доктор медичних наук, професор
кафедри фізичної терапії, ерготерапії,
директор Навчально-наукового
інституту охорони здоров'я
Національного університету
водного господарства та природокористування

Ігор ГРИГУС

01.02.22